Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_1999_4_7.pdf | DOST. 29/01/26 14.32

OCENE – ZAPISKI – POROČILA – GRADIVO

Oleg. F. Žolobov: *Symbolik und historische Dynamik des slavischen Duals. Simvolika i istoričeskaja dinamika slavjanskogo dvojstvennogo čisla*. Beitraege zur Slavistik XXXV. Lang 1998.[1]

Več kot 30 let po zadnji pomembnejši monografiji, posvečeni dvojini v enem od slovanskih jezikov (Loetzsch 1965), je pred nami spet delo, ki obravnava to zanimivo in nekoliko arhaično slovnično kategorijo. Avtor je kritično pretresel obstoječe monografije o dvojini v slovanskih jezikih (predvsem deli Belića in Iordanskega), upošteval novejše izsledke slovanskega, indoevropskega in tipološkega jezikoslovja, analiziral nekatera novo izdana staroruska besedila (predvsem novgorodska pisma na brezovem lubju) in ponudil nove interpretacije že analiziranih besedil. Rezultat je sveže delo, ki prinaša nekatere pomembne novosti tako v zvezi z zgodovino dvojine v ruščini kot tudi glede teoretičnega okvira za razpravljanje o dvojini v slovanskih jezikih. V pričujočem sestavku bomo opozorili le na nekatere od njih.

V uvodu avtor govori sklicujoč se tudi na mnenja drugih jezikoslovcev in filozofov (Humboldt, Cassirer) o vgrajenosti antropometričnega simetričnega parnega načela v človekove predstave o obliki, prostoru in lepoti. Parna simetrija, kot jo človek pozna iz ustroja svojega telesa, je oblikotvorni model, temeljni simbol mentalne sfere in se odraža v jezikovni semantiki. Avtor se tudi strinja z večino starejših (npr. Brugmann, tudi Belić in Iordanskij) in sodobnih (npr. Szemerényi) jezikoslovcev, ki menijo, da ima dvojina kot slovnična kategorija svoj izvor prav v pomenu in jezikovnih sredstvih za označevanje parnosti. Dvojina je na tej ali oni stopnji zgodovinskega razvoja obstajala v večini jezikovnih skupin, kar kaže na parnost kot na enega temeljnih arhetipov. Pri Praindoevropejcih je parna simetrija našla svoj odraz tudi v kultu dvojčkov in parnih božanstev. Pri Slovanih in Baltih vidi avtor neposredno paralelo med dolgo ohranitvijo dvojine in dolgo ohranitvijo stare indoevropske ideologije, pri čemer se sklicuje na dela Ivanova in Toporova. Le-ta sta npr. opozarjala na parnost bogov (Perun in Veles), na katera so prisegali predstavniki Kijevske Rusije v dogovorih z Bizantinci. Poganska tradicija parnih božanstev se je v pravoslavju pri Vzhodnih in Južnih Slovanih nadaljevala v kultu parnih svetnikov. Opis zgodovinske dinamike dvojine pri Slovanih je po mnenju avtorja posredno tudi stik z usodo arhaične indoevropske tradicije.

Avtor meni, da je pet monografij, ki so jih doslej posvetili dvojini v slovanskih jezikih L. Tesnière, A. Belić, A. Dostál, A. Iordanskij in R. Loetzsch, premalo, in sicer tako zaradi obširnosti jezikovnega gradiva, ki še ni bilo obravnavano, kot tudi zaradi posebnega pomena slovanskih podatkov za opis razvoja indoevropske dvojine in za splošno tipologijo dvojine. Po njegovem mnenju bi bilo treba kritično pregledati že opravljeno delo, pritegniti doslej neizkoriščeno gradivo, še prej pa revidirati teoretične temelje za nadaljnje raziskave.

Prvo poglavje je posvečeno predvsem kritičnemu pretresu Belićeve knjige, v kateri je skušal Belić zajeti splošna in razvojna vprašanja dvojine v slovanskih jezikih. Žolobov navaja Belićevo – v teoretičnem pogledu pomembno – delitev dvojine na različne tipe:

– prosta: predvsem samostalniki, ki pomenijo parne dele telesa: stcsl. *очи, ржцѣ*

– vezana: katerikoli števni samostalnik ob dva: stcsl. *дъва брата*

[1] Pričujoča recenzija je nekoliko daljša verzija recenzije, ki je v tisku v *Zeitschrift fuer slavische Philologie*.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_1999_4_7.pdf | DOST. 29/01/26 14.32

– anaforična: besede, ki se nanašajo na kak samostalnik v dvojini: stcsl. *та идосте*

– sindetična: kongruentne besede, ki se nanašajo na zvezo dveh samostalnikov, povezanih z veznikom: stcsl. *отьць и мати идосте*.

Tako razločevanje tipov dvojine omogoča natančnejše obravnavanje te kategorije in pojasnjuje različen status in obstoj teh tipov v različnih jezikih. Žolobov dodaja več razlogov v prid tega, da je smiselno npr. ločevati med prosto in vezano dvojino, saj imata ta dva tipa dvojine v mnogih jezikih različen razvoj. Avtor v tej zvezi omenja npr. toharščino in semitske jezike, pa tudi slovenščino, kjer je prosta dvojina nadomeščena z množinskimi oblikami (*roke me bolijo*), vezana pa se je – sicer modificirana – ohranila (*dva brata hodita*). Tu bi lahko dodali, da je tudi v lužiški srbščini podobno, saj obstaja areal, kjer je prosta dvojina nadomeščena z množinskimi oblikami, vezana pa je ohranjena (Sorbischer Sprachatlas: 19–24).

Vendar Žolobov ugotavlja, da je treba to klasifikacijo pomembno dopolniti. Belić npr. skorajda ne upošteva različne teže dvojine pri različnih besednih vrstah. Žolobov opozarja, da ima dvojina dve jedri: nominativna podlaga dvojine so samostalniki, komunikativno-nominativna podlaga pa osebni zaimki 1. in 2. os. Uporaba dvojinskih oblik pri drugih besednih vrstah – neosebnih zaimkih, pridevnikih, deležnikih in glagolih – je ujemalna. Za obstoj dvojine v nekem jeziku je odločilen obstoj dvojine pri samostalnikih in osebnih zaimkih 1. in 2. os., medtem ko odstopanja od pravilne rabe dvojine v kongruentnih besednih vrstah po mnenju Žolobova še ne vplivajo na jedro dvojine, četudi kažejo na pojav določenih semantičnih modifikacij v jedru dvojine. Zaradi tega Žolobov tudi izloča v tipih dvojine *kongruentno dvojino*. V tem pogledu Žolobovu lahko samo pritrdimo. V 11. zvezku lužiškosrbskega atlasa (34–36) npr. je razvidno, da dvojina izgubi položaj relevantnosti (in je nadomeščana z množino) prej v predikatu in atributu kot v nominativu samostalnikov. Prav tako kažejo na to tudi ugotovitve Tesnièrja (1925a: 424–5), saj v sklepu svoje monografije pravi, da v slovenskih narečjih dvojina izgine najprej pri pridevnikih in nato pri kazalnih zaimkih – torej ujemalnih besednih vrstah, kasneje pa pri samostalnikih, osebnih zaimkih in glagolih (le-ti, kot bo povedano tudi niže, ob opustitvi osebnih zaimkov pogosto prevzemajo funkcijo odslikavanja osebe, in zato tvorijo skupaj z osebnimi zaimki pronominalno-verbalni tip dvojine).

Iz gornjega premisleka tudi sledi, da bi bilo smiselno dvojinske osebne zaimke za 1. in 2. os. v tipologiji dvojinskih oblik izpostaviti kot poseben tip. Že Humboldt je omenjal jezike, kjer obstaja dvojina le v osebnih zaimkih, nove podatke je prispevala tipološka lingvistika. Žolobov omenja med drugimi laponščino, gotski prevod Biblije, staro poljščino, kjer se je dvojina najdlje ohranila v glagolskih oblikah 1. in 2. os., ki odslikavajo osebne zaimke. Žolobov omenja tudi slovenščino, kjer je ravno oblikovanje novih oblik osebnih zaimkov za im. 1. in 2. os. dv. *midva, vidva* sodelovalo pri oživitvi dvojine nasploh. Ker se glagolske oblike za 1. in 2. osebo pogosto uporabljajo brez osebnega zaimka, niso zgolj kongruentne, ampak sestavljajo skupaj z osebnimi zaimki dokaj avtonomen *pronominalno-verbalni* tip dvojine. Tudi v tem oziru lahko z vidika slovenščine Žolobovu seveda samo pritrdimo, saj se v slovenščini pronominalno-verbalni tip izpostavlja kot zgodovinsko pomemben in sinhrono razširjen. Pronominalno-verbalna paradigma tipa *midva sva, vidva sta, onadva sta* (3. oseba je nekakšen most med osebnimi zaimki in samostalniki) predstavlja ob vezani dvojini samostalnikov m. sp. trdno morfološko-sintaktično jedro dvojine na večini slovenskega ozemlja (Tesnière 1925a: 316–317; 423; Tesnière 1925b: zemljevidi 65–67; Derganc 1994: 76 in 1996: 13–14). Zanimivi so v tej zvezi pomisleki Tesnièrja, ki je pisal – četudi je poznal in navajal Humboldtove misli in mu je gradivo samo ponujalo dokaz o posebnem položaju pronominalne oz. verbalne dvojine: »Il faut d'ailleurs se

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_1999_4_7.pdf | DOST. 29/01/26 14.32

garder d'exagérer la valeur de la distinction entre le duel nominal et le duel verbal. Il n'est pas sûr, q'il s'agisse là d'un fait essentiel, et on est peut-être en face d'un développement fortuit auquel il n'y a pas lieu d'attacher d'autre importance« (1925a: 423).

Nadalje Žolobov izpostavlja dvojinske oblike tipa *бориса и глѣба* (namesto pričakovanega *борисъ и глѣбъ*), ki se pojavljajo v vzhodnoslovanskih besedilih ob imenih znanih dvojic svetnikov, in jih uvršča v še en pomemben tip dvojine, namreč *božanski dvandva*. Avtor opozarja, da je v čaščenju svetniških dvojic pri južnih in vzhodnih Slovanih mogoče videti transformacijo indoevropskega poganskega kulta dvojčkov. S temi dejstvi primerjalne mitologije in kulturne zgodovine je treba povezovati tudi jezikovna dejstva – obstoj konstrukcij božanskega dvandva. Zdi se, da je nastal kult dvojčkov pri Indoevropejcih kot rezultat sakralne razlage parne simetrije človekove in živalske anatomije. Kot božanski dvojčki indoevropske mitologije, npr. grški Dioskuri, sta v ljudskem izročilu tudi Boris in Gleb zdravitelja, in sicer zlasti parnih organov. Žolobov meni, da je podobno, kot je prosta dvojina povezana z arhetipom parnosti, božanski dvandva povezan z mitološkimi predstavami in kot tak temeljnega pomena za obstoj dvojine. Ko je s krščanstvom prišlo do slabitve čaščenja parnih božanstev, se je sakralno markiran tip dvojine *бориса и глѣба* zbližal z nevtralno zvezo (po Žolobovu ikonični tip kvazidvojine) *борисъ и глѣбъ*, kar je povzročilo pomemben premik v odnosih med različnimi tipi dvojine.

Žolobov torej deli dvojino v praslovanskem obdobju na:

1) prosto: *рѫцѣ*

2) dvandva: *бориса и глѣба*

3) vezano: *дъва брата*

4) pronominalno-verbalno: *вѣ вѣвѣ*

5) kongruentno: дъва брата (андрѣи и иоанъ) *быста добра*

6) ikonično (kvazidvojino): *борисъ и глѣбъ* рекоста

Medtem ko je bil tip božanskega dvandva v praslovanskem obdobju v motivacijskem centru dvojine, je bil v kasnejšem obdobju odrinjen na periferijo, kar je povzročilo po besedah Žolobova deformacijo podsistema dvojine in ošibitev zvez med različnimi tipi dvojine (Žolobov: 53).

Naslednja poglavja so posvečena predvsem dvojini v stari ruščini. Na podlagi teoretičnih dopolnitev, predstavljenih v prvem poglavju, in novih analiz že znanih besedil ter analiz novo dostopnih besedil Žolobov kritično pretresa in dopolnjuje monografijo o zgodovini dvojine v ruščini A. Iordanskega.

Žolobov na podlagi drugačnega ocenjevanja obstoja dvojine v kakem jeziku predvsem ugotavlja, da je dvojina v stari ruščini obstajala dalj časa, kot je menil Iordanskij – da so namreč nekateri tipi dvojine začeli izginjati še pred nastankom pisnih spomenikov, tj. pred drugo polovico 11. st., in sicer naj bi tedaj izginili sindetična in prosta dvojina, medtem ko naj bi vezana in anaforična dvojina v ruščini izginili v 13–14. st. Iordanskij je namreč menil – enako kot Belić –, da je – čim se ob kaki dvojinski obliki pojavljajo kongruentne ali anaforične oblike v množini – dvojina izgubljena. Kot pravi Žolobov, je v recenziji na knjigo Iordanskega že Křížková opozorila, da morfološko variiranje še ne pomeni izgube kategorije, temveč konkurenco markiranih in nemarkiranih oblik. Diahrono gre res lahko za začetek izgube kategorije, vendar nikakor ne za konec tega procesa.Vendar Žolobov poleg tega na podlagi lastne ponovne analize ugotavlja, da v najstarejših vzhodnoslovanskih besedilih niti ni variiranja – ampak le sporadični primeri nadomeščanja kongruentne dvojine z množino. Po njegovem mnenju v času prvih pisnih spomenikov stare ruščine niti en tip dvojine še ni izginil. Glede tega, da je ocenjevanje obstoja dvojine v kakem jeziku na tak

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_1999_4_7.pdf | DOST. 29/01/26 14.32

način, kot ga je predlagal Belić in uporabljal Iordanskij, neustrezen in zastarel, lahko Žolobovu samo pritrdimo. S tem v zvezi pa je treba opozoriti še na zelo lepo utemeljitev in uporabo ocenjevanja obstoja dvojine v 11. zvezku lužiškosrbskega atlasa, kjer avtor tega zvezka H. Fasske – prav tako izhajajoč iz teze, da je dvojina nasproti množini markirana in da je lahko nadomeščana z nemarkirano množino – že uporablja za sinhroni opis mnogo primernejši način kot Belić. Fasske govori v primerih, ko na mestu, kjer bi pričakovali dvojino, nastopa nemarkirana množina, o položajih izgube relevantnosti. Vendar dokler obstajajo vsaj nekateri dvojinski konteksti, v katerih lahko nastopa dvojina, kategorija dvojine še ni izgubljena. Kategorija dvojine je izgubljena, ko ni nobenega položaja več, kjer bi si stali dvojina in množina v opoziciji. Na ta način v posameznih jezikih ali narečjih lahko govorimo o obstoju dvojine precej dalj, kot je to menil Belić.

Nadaljnja pomembna novost v pričujoči knjigi je na podlagi natančne analize nekaterih staroruskih in cerkvenoslovanskih besedil vzhodnoslovanske redakcije zelo trdna podkrepitev teze, ki jo je – kolikor vem – prvi postavil Decaux, da je bil namreč v praslovanščini im. dv. os. zaimka za 2. os. – *vy*, le-ta pa je bil homonimni množinskim zaimkom. Oblika *va,* ki se kot imenovalnik os. zaimka za 2. os. dvojine pojavlja v južnoslovanskih cerkvenoslovanskih besedilih in jo imajo mnogi avtorji za naslednika psl. imenovalnika, naj bi bila sekundarna. Žolobov ugotavlja, da so v analiziranih besedilih (Skazanie o B. i G. iz Usp. zb., Izbornik 1076, Ostromirov evangelij in nekatera druga) odvisni skloni tega v dvojinskem kontekstu pojavljajočega se *vy* v dvojini (*va* nastopa kot tožilnik), prav tako so v dvojini kongruentne oblike, tako da je treba *vy* interpretirati kot regularni im. dvojine, homonimni s pluralnim *vy*. Nekaj zgledov iz Uspenskega zbornika: *по истинѣ вы цесаря цсремъ и князя къняземъ ибо ваю пособиемь ...; вы ... попечение ... въздаета* (Žolobov: 58–59). Zgled iz novgorodskega pisma iz 12. st. *вы ведаета* (Žolobov: 81, prim. tudi Derganc 1994: 73). V slavistiki je doslej *vy* večinoma veljal samo za množinsko obliko in torej za eno prvih mest v slovanskih jezikih, kjer je dvojino nadomestila množina. Ob dvojinski interpretaciji oblike *vy* je treba seveda priznati, da je tudi sama dvojina obstajala v stari ruščini precej dlje, kot je to menil Iordanskij. Sama sem o tezi Decauxa pisala kot o zelo verjetni na podlagi slovenskega gradiva (Derganc 1994; 1996; 1998), sprejel pa jo je v najnovejšem času tudi M. Snoj v Slovenskem etimološkem slovarju. Besedilne analize Žolobova so zelo verodostojen argument v prid tej interpretaciji. Morda bi bilo treba dodati, da je homonimnost dvojinskega in množinskega zaimka 2. os. gotovo sovplivala na izgubo dvojine v slovanskih jezikih. V mnogih slovanskih jezikih, med njimi tudi v slovenščini, se je namreč pod vplivom te homonimnosti, začel tudi za 1. osebo dvojine uporabljati množinski *my* oz. njegovi refleksi. Posebnost slovenščine je v tem, da so nastali v njej morfološko okrepljeni novi dvojinski zaimki za 1. in 2. osebo iz *mi* in *vi*. Zelo verjetno se je nekaj podobnega dogajalo tudi v lužiščini (Derganc 1994, 1996, 1998). Žolobov je našel vrsto zgledov pronominalno-verbalne dvojine v staroruskih novgorodskih pismih na brezovem lubju in ugotavlja, da je ta tip v pismih prisoten do srede 13. st. Žolobov tudi meni, da je mogoče z večjim zaupanjem kot doslej upoštevati staroruske knjižne tekste (tj. cerkvenoslovanske tekste vzhodnoslovanske redakcije), ki dokaj dosledno uporabljajo pronominalno-verbalno dvojino do 13. st.

Nadalje Žolobov zavrača tudi tezo Iordanskega (v kateri Iordanskij spet izhaja iz Belića), da je dvojina parnih samostalnikov izginila v stari ruščini še pred pisnimi spomeniki. Žolobov je na novo analiziral relevantna besedila in pokazal, da je raba proste dvojine v njih razmeroma pogosta in dosledna. Na podlagi nekaj zgledov za prosto dvojino v novgorodskih pismih meni, da obstaja v novgorodskem narečju prosta dvojina vsaj še v 12. st. Po mnenju Žolobova raba množine oz. dvojine pri parnih samostalnikih v zgodnjih

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_1999_4_7.pdf | DOST. 29/01/26 14.32

vzhodnoslovanskih cerkvenoslovanskih besedilih nasprotno mnogokrat kaže na presenetljivo živ občutek za dvojino. V nekaterih zgledih iz Uspenskega zbornika, ki jih je navajal Iordanskij kot zgled za prodiranje množine na mesto distributivne dvojine (to je položaj, kjer gre za roke, noge itd. večih ljudi in kjer je bila prosta dvojina najprej nadomeščana z množino), množina mnogokrat v resnici nadomešča distributivno ednino. Tak je zgled *обнажены меча имоуще въ роукахъ своихъ* (gre za več ljudi), saj glede na to, da se drži meč v eni roki, dvojina ne bi bila umestna. Pač pa v zgledu *вьсѣмъ весла отъ роукоу испадоша* nastopa pričakovano in upravičeno distributivna dvojina, saj se drži veslo v obeh rokah (Žolobov: 100–101). V položaj nedistributivne proste dvojine, tj. tja, kjer gre za roke, noge itd. enega človeka, začenja množina prodirati šele na meji 12. in 13. st. ali pa v 13. st., pa tudi to je šele začetek sprememb v odnosu med dvojino in množino, saj dvojina ne izgine, dokler vsaj včasih nastopajo v dvojinskem kontekstu markirane dvojinske oblike, različne od nemarkiranih množinskih.

Tudi za sindetično dvojino Žolobov ob tem, da dokaže, da nekateri zgledi Iordanskega niso pravilno interpretirani, ugotavlja, da je dejansko začel izginjati na meji 12. in 13. st. Žolobov natančno analizira tudi številne zglede, kjer nastopajo v besedilih zveze imen dveh svetnikov. Že v najstarejših tekstih se uporablja za pare svetnikov bodisi nevtralna (po terminologiji Žolobova ikonična) zveza: *борисъ и глѣбъ* (sg. + sg.) bodisi dvandva: *бориса и глѣба* (du. + du.) ali *бориса и глѣбъ* (du. + sg.). Avtor odločno zavrača nepremičljive razlage Iordanskega, ki v staroruskih zgledih tipa *бориса и глѣба* ne vidi božanskega dvandva. Žolobov celo povezuje čaščenje svetih dvojic, dvojinski tip dvandva in obstoj dvojine kot slovnične kategorije nasploh. Meni, da je čaščenje svetih dvojic, značilno za poganski duhovni svet, nadomestila krščanska »trojica«, ki ima v krščanskem izročilu pomembnejši status kot dvojica, in da je s tem, da je božanski dvandva izgubil svojo mitološko utemeljenost in začel izginjati iz jezika (nadomeščen z nevtralno zvezo tipa *борисъ и глѣбъ*), povezana izguba dvojine kot gramatične kategorije. Čeprav tem mislim ne gre odrekati določene fascinantnosti, je vendar take povezave težko dokazati. Naj omenim le to, da se v indoevropski mitologiji poleg dvojnosti pripisuje pomembno vlogo tudi trojnosti (prim. delo Dumézila).

Zadnji tip dvojine, katerega zgodovino v stari ruščini Žolobov obravnava, je vezana dvojina. Žolobov pomika mejo začetka razpada tega tipa dvojine v stari ruščini v 14. st. Podobno kot v prejšnjih tipih množina na mestu pričakovane kongruentne in anaforične dvojine ob vezani dvojini še ne pomeni izginotja te kategorije. V znanem zgledu iz Smolenske gramote *та два была послѣмь оу ризѣ из ригы ехали на гочькыи берьго* je kongruentna dvojina ohranjena, anaforična pa nadomeščena z množino, vendar to še ne pomeni razpada dvojine, ampak gre v anaforičnem položaju za substitucijo markirane dvojine z nemarkirano množino, cel zgled pa nasprotno priča o obstoju dvojine.

Vezana dvojina je v sodobni ruščini zapustila pomembno sled – zveze tipa *два, три четыре брата*, tj. stara dvojinska oblika *брата* se je prenesla še k številnikoma 3 in 4 in nastal je ti. novi kvantitativ, ki se interpretira danes kot rodilnik ednine. Ta prenos je opaziti v spomenikih sporadično od 14. st. oz. 15. st., v večji meri pa se je razširil v 17. st. Tu se Žolobov pretežno strinja z Iordanskim. Novost je analiza besedil, ki jih Žolobov obravnava kot celoto, in kjer se izkaže, da v zvezi s števniki 2, 3, 4 v nekaterih besedilih še dolgo obstaja stari sistem – torej dvojinska oblika na-*a* ob 2 in množina ob 3 in 4. Tak položaj je npr. v besedilu Hoženie Afanasija Nikitina iz prve četrtine 16. st. – tu Žolobov najde eno izjemo, ki nakazuje nov sistem in razpad vezane dvojine: *три мѣсяца*. V nekaterih dokumentih se arhaični sistem pojavlja še v drugi polovici 17. st. – torej razlika med *два года* in *три, четыре годы*. Mogoče je reči, da v takih besedilih dvojina še obstaja. Vendar

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_1999_4_7.pdf | DOST. 29/01/26 14.32

večina besedil 17. st. kaže širjenje novega kvantitativa in to je dokončna izguba dvojine, saj je to izguba poslednjega položaja, kjer je obstajala v dvojinskem kontekstu posebna dvojinska oblika, ki se razlikuje od množinske. Novost v tej zvezi je predpostavka Žolobova, da je k genezi novega kvantitativa prispevala tudi oblika tipa *полтора воза*.

V tem sestavku nisem mogla izčrpno povzeti in komentirati vseh vidikov recenzirane knjige, vendar je iz povedanega razvidno, da je pričujoča knjiga dobrodošla spodbuda za nadaljnje širše in globlje preučevanje dvojine v slovanskih jezikih. Med plodne novosti je šteti 1) aplikacijo novega načina ocenjevanja obstoja dvojine v staroruskih besedilih (ki pa je že uporabljen npr. v lužiškosrbskem atlasu), s čimer se podaljša obdobje obstoja vseh tipov dvojine v stari ruščini, 2) izpostavitev pomena pronominalno-verbalnega kompleksa in božanskega dvandva kot pomembnih dvojinskih tipov v slovanskih jezikih, 3) na podlagi staroruskega gradiva argumentiran doprinos k tezi, da je bila oblika *vy* v praslovanščini dvojinska, homonimna množinski. Fascinantne so tudi misli o povezavi med mentalno sfero, obstojem božanskega dvandva in obstojem dvojine kot gramatične kategorije, vendar so težko dokazljive. Odlika knjige so poglobljene in skrbne analize besedil, kjer vidimo, da avtor ni površno štel oblik, ampak je resnično pomensko in oblikovno analiziral besedilo kot celoto. Avtor je plodno uporabil in povezal izsledke splošne, indoevropeistične in tipološke lingvistike ter slavistike, s tem v zvezi me seveda veseli, da je upošteval tudi podatke iz slovenščine. Ob bogati literaturi pa bi vendarle še opozorila na že omenjeni 11. zvezek lužiškosrbskega atlasa in na nekatere svoje članke. Zanimivo je tudi, da avtor ni upošteval Isačenkovega članka o dvojini v Slovu o polku Igoreve oz. da ni izkoristil tega besedila. Treba pa je tudi pripomniti, da je knjiga vendarle posvečena predvsem dvojini v stari ruščini oz. vzhodni slovanščini, podatki iz drugih slovanskih jezikov pa so smiselno pritegnjeni za širšo utemeljitev avtorjevih izhodišč in ugotovitev. Seveda pa nihče, ki bo preučeval dvojino v kakem drugem slovanskem jeziku, ne bo mogel prezreti izsledkov te knjige.

Na naslovnici in prvi notranji strani je prišlo do izpustitve črk v ruskem naslovu dela.Verjetno avtor teh strani ni dobil v pregled.

Literatura

A. Belić, 1932: O *dvojini u slovenskim jezicima*. Beograd.

E. Decaux, 1953: Le nominatif duel des pronoms personnels polonais. *Revue des études slaves* XXX/1–4. 95–97.

A. Derganc, 1988: On the History of Dual in Slovene and Russian. *Wiener slawistischer Almanach* 22. 237–247.

– – 1993: Spremembe nekaterih dvojinskih oblik in zvez v slovenščini in ruščini. *Slavistična revija* 41. 209–218.

– – 1994: Some Specific Features in the Development of the Dual in Slovene as Compared to other Slavic Languages. *Linguistica* XXXIV/1. Melanges Lucien Tesnière. 71–80.

– – 1996: Nekatere paralele v razvoju dvojine v slovanskih jezikih. *Zbornik 32. seminarja slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana. 7–16.

– – 1998: Nekatere paralele v razvoju dvojine v slovenščini in lužiški srbščini. *Slavistična revija* 46/1-2. 45–55.

A. Dostál, 1954: *Vývoj duálu v slovanských jazycích zvláště v polštině*. Praha.

A. M. Iordanskij, 1960: *Istorija dvojstvennogo čisla v russkom jazyke*. Vladimir.

A. V. Isačenko, 1976: Dvojstvennoe čislo v »Slove o polku Igoreve«. *Opera selecta*. Muenchen. 34–48.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_1999_4_7.pdf | DOST. 29/01/26 14.32

R. LOETZSCH, 1965: *Die spezifischen Neuerungen der sorbischen Dualflexion*. Bautzen, Budyšin.
M. SNOJ, 1997: *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana.
SORBISCHER SPRACHATLAS 11. Morphologie. Die grammatischen Kategorien – Die paradigmatik des Substantivs, 1975. Bearbeitet von H. Fasske. Bautzen.
L. TESNIÈRE, 1925a: *Les formes du duel en slovène*. Paris.
– – 1925b: *Atlas linguistique pour servir à l'étude du duel en slovène*. Paris.